

Спогад про св. п. Євгенію Пастернак в 100-літню річницю дня її народження

Не хочеться вірити, що вже минуло 8 літ від відходу у вічне життя нашої довголітньої директорки, надзвичайної жінки, відданої для добра української громади, а ще більше - посвяченої для великої ідеї – створення та зразкового ведення Пансіонів для українських сеньйорів.

З нагоди 100-ліття від дня народження св. п. Євгенії Пастернак, дозвольте мені поділитися моїми спогадами про цю надзвичайну жінку. Від 1968-го року, тобто від початку моєї праці ще молоденькою студенткою, в першому Пансіоні ім. Івана Франка при вул. Гай Парк Гарденс, Торонто, відтак після закінчення моїх студій, професійно, як заступник адміністратора у новозбудованому Пансіоні при вул. Роял Йорк відкритого в 1970-му році, і від 1982-го року – як ексекутивний адміністратор третього з черги, розлогого, модерного і цікавим своєю архітектурою Домом у Міссіссага, разом 43-ох років стислої майже щоденної співпраці з д-р Євгенією Пастернак, я була одною з найближчих свідків її величезного вкладу праці та визначних заслуг. Я мала нагоду пізнати сильний і рішучий характер цієї оригінальної жінки, її внутрішнє стремління працювати для добра українського суспільства, та зокрема, її посвяту для Пансіонів ім. Івана Франка.

Коли глянути на перебіг життя Євгенії Пастернак від наймолодших учнівських літ, показується, що її завжди вело внутрішнє горіння активно уділятися в суспільно-харитативну ділянку.

Євгенія Пастернак народилася 6-го січня 1919-го року в селі Фащівка, скалатського повіту, в Галичині, в родині Михайла і Марії з Оконських, Новаківських. Початкову школу почала у Фащівці, а після смерті батька виїхала 10-літньою дівчинкою до Львова, де закінчила рідну школу ім. Тараса Шевченка і в 1938 році здала матуру з приватного Захоронкарського Семінаря Сестер Василянок у Львові, а в 1942-му році закінчила учительську семінарію. Здібна і талановита молоденька студентка Новаківська теж брала курси мистецтва в школі Куриласа, Монастирської та Новаківського, лекції співу і фортепіано в Мати Єлени та у Янович-Копачинської, балет школи Суховерської і Марії Пастернакової.

Від раненької молодості Євгенія Новаківська уділялася суспільно, займаючися організуванням та провадженням літніх садочків для української дітвори в Букачівцях і в Монастирці на Лемківщині. Побіч цілоденної праці в садочку, панна Новаківська організувала самодіяльні гуртки молоді і включалась в культурно-освітню працю читальні "Просвіта". Від 19-го року життя вона працювала управителькою українського дошкілля монтезорі в містечку Олесько, де теж активно уділялась в музичному товаристві "Боян".

Відтак була управителькою школи в селі Дмухавець. В 1942 р. з доручення Українського Центрального Комітету, панна Новаківська виїхала на Холмщину, та опісля на Підляшшя, з метою нести передусім моральну і матеріальну допомогу українському населенню та поширювати громадську працю в тих околицях, де населення страждало від насильної русифікації і полонізації з боку своїх сусідів.

Коротко панна Новаківська зупинилася у Володаві, відтак виїхала до Білої Підляської, де вона працювала не тільки, як учителька і вихователька учнів торговельної школи, але також і була референтом Суспільної Служби, референтом шкільних справ і “муж довір’я” полонених з рамени Українського Допомогового Комітету.

В 1944 році Євгенія Новаківська одружилась з інженером Євгеном Пастернаком, директором Українського Допомогового Комітету, сином відомого громадського діяча, українського сенатора, Івана Пастернака. Молоде подружжя спільно продовжувало продуктивну громадську працю...але наступали большевики...почалася втеча...панство Пастернаки зупинилися у Ваймарі, Німеччині, де пані Євгенія продовжувала свою активну працю, як член українського Червоного Хреста. Про її виступи в обороні українських біженців писав Улас Самчук в книжці “П’ять по Дванадцятій”. В роках 1946-го до 1948-го Євгенія Пастернак теж студіювала філософію при університеті у Франкфурті.

В 1948 р. панство Пастернаки переїхали до Канади, де пані Пастернак вивчала англійську мову, стала членкою канадського Червоного Хреста, в 1953-ому році почала працю в фірмі “Multiblitz Photography”, в 1955-ому році закінчила курс книговодства в “Shaw Business College”, і почала працювати в адвокатському бюро “Гуменюк і Романко”.

60 літ тому, ідея дому для старших була не зрозумілою і не прийнятою загалом суспільства, але зростаюче число українських старших потребуючих опіки і притулку творило пекучу проблему, та українська громада міста Торонто створила Товариство Український Дім для Старших, яке було зачартероване в 1957-му році, як харитативна інституція в провінції Онтаріо. Від самих початків Т-ва, інженер Євген Пастернак був членом 11-ти членної Дирекції, а від 1961-го року вдалося намовити пані Євгенію, щоби вона стала головою Дирекції. Представляючи Т-во Український Дім для Старших, вона стала членкою Онтарійського Між-Групового Комітету “Inter-Group Committee”, і цим шляхом стала одною з перших промоторів ідеї етнічних домів для старших у Канаді. З поміччю малої групи спів-працівників, пані Пастернак робила різні старання для здобутку фондів на закуп відповідного будинку, та щоби одержати потрібні урядові дозволення.

Починаючи тільки мрією, під головством та адміністрацією пані Євгенії Пастернак, в 1964-ому році Дирекція Т-ва Український Дім для Старших відкрила перший Пансіон ім. Івана Франка при 35 High Park Gdns. на 24 ліжка; за короткий час, в 1970 році, був відкритий другий дім на 100 ліжок при 767 Royal York Rd.; відтак в 1982 році відбулося офіційне відкриття третього за порядком розлогого і модерного Пансіону на 10-ти акровій площі в Міссіссага, де знаходять приміщення та опіку около 75 українських пенсіонерів. В Пансіоні при вулиці Роял Йорк сьогодні мешкають 85 мешканців. Таким чином Пансіони кожночасно опікуються около 160-ма старшими громадянами. Всі вигоди та домовленості дають можливість мешканцям Пансіонів ім. Івана Франка вибрати для себе приміщення і стиль життя, які вони собі бажають, чи то самостійне життя в більших чи менших апартаментах Пансіону в Міссіссага, чи при частинній допомозі і опіці в приватних кімнатах т.зв. "Supportive Housing" або "Assisted Living" дому в Міссіссага, чи під повною 24-годинною опікою в Пансіоні в Етобіко.

Вирішена досягнути найвищий ступінь знання в науці геронтології, пані Пастернак студіювала при університеті "McMaster" та, ще в 1971-ому році одержала диплом з Адміністрації Домів для Старших і стала першою українкою в Канаді з таким досягненням. Впродовж багатьох років вона була членом різних наукових організацій і брала участь в різних міжнародних з'їздах.

Та побіч засадничої праці опіки над старшими, Пансіони ім. Івана Франка майже від самого початку свого існування стали центром української культури та фокусом для відвідувачів не тільки міста Торонто і цілої Канади й Америки, але й інших країн світу. На протязі багатьох років, в рамках щоденної праці, адміністрація, мешканці і добровольці Пансіонів займалися різними мистецькими зайняттями, як наприклад тканням на варстатах крайок, килимів та подушок, вишиванням серветок, писанням писанок, ліпленням мозаїки і так далі. Дуже часто Пансіони брали участь у виставах, як навіть на Всеканадській Виставці - "CNE", себто "Canadian National Exhibition", де завжди здобували перші нагороди і різні відзначення. До великої міри мистецькі осяги Пансіонів це заслуга ентузіязмі та мистецьким здібностям Євгенії Пастернак, яка залюбки займалася мистецтвом у різних видах. Слава про мистецькі вироби Пансіону ім. Івана Франка розійшлася не тільки по місті Торонто, але й поза його межами. Тому, що збірка мистецьких виробів постійно зростала, в 1997 році за ініціативою нашої Покійної, при участі Першого Президента демократичної України, Леоніда Кравчука, був офіційно й урочисто відкритий Музей Українського Народного Мистецтва в Пансіоні в Міссіссага, якого багата і прекрасна вистава традиційного українського народнього мистецтва і дотепер зачаровує глядачів своїми експонатами і викликає велике захоплення і зворушення.

Управа Пансіонів під керівництвом пані Пастернак поза-програмово займалася не тільки мистецьким збагачуванням наших інституцій, бо в 1988 році ще був створений та офіційно й святочно відкритий Музей-Архів Уласа Самчука в окремому будиночку на хуторі Пансіону в Міссіссага, та який згідно з волею покійного письменника в 1994 році був перевезений на рідні землі.

Далека і тяжка була дорога від крамнички уживаних речей при вулиці “Dundas” в Торонто до теперішніх модерних та величавих Пансіонів. Перегляд історії Т-ва Український Дім для Старших, а головно створення і розвиток Пансіонів ім. Івана Франка та їх зразкове ведення на високопрофесійному рівні, справді можна назвати феноменальними, спеціально коли брати під увагу різні труднощі та перешкоди, які Управа мусіла перемогти. А успіх та зріст Пансіонів без сумніву належать до великої міри наполегливій і відданій праці довголітньої голови, а від 1980-го до 2009-го року Екзекутивного Директора, д-р Євгенії Пастернак, яка всеціло посвятилася справі опіки над старшими і створенню, розбудові та професійному керуванню Пансіонів для українських сеньйорів.

За її великий вклад праці та за її визначні осяги в громадській ділянці, Євгенія Пастернак була відзначена і нагороджена різними урядовими та науковими інституціями і товариствами в Канаді, Україні, Америці, Англії та Австралії, а разом їх є понад сотні. Включено в цьому числі є такі нагороди, як золота Шевченківська Медаля і грамота від Комітету Українців Канади ще з 1962-го року; Хрест Заслуги і грамота від Українського Вільного Козацтва з 1977-го року; медаля і грамота Спілки Визволення України з Австралії, 1977-го року; нагородження Орденем Канади, “Order of Canada” 1984-го року; Премія ім. Володимира Винниченка в 1991-ому році, почесна Відзнака Президента України в 1994-ому році, Орден ім. Княгині Ольги III Ступеня в 2001-му році і багато більше.

Біографія д-р Євгенії Пастернак появилася в численних збірках визначних осіб, між ними “Хто є хто в Канаді”, “Хто є хто в Америці”, “Хто є хто в Жіноцтві”, в “Словнику Міжнародніх Біографій і т.д., разом около 60.

Всі ці відзначення, це вияв признання за пильну, послідовну, віддану, та часто невдячну працю на полі поліпшення долі для старших громадян українського походження. Але всі нагороди й грамоти, це тільки один з виявів в ланцюгу відзначень д-р Євгенії Пастернак. Ще більші відзначення, це два величаві Пансіони. А найбільшими нагородами, це усмішка і задоволення кожного мешканця та працівника Пансіонів ім. Івана Франка.

На кінець дозвольте ще мені подати цитату зі статті покійної Марії Пастернакової, учительки з дитинства Євгенії Новаківської Пастернак, під заголовком “Крізь Призму Часу”, що вперше появилася в часописі “Свобода”

1975-го року, а пізніше була видрукована в першому томі «Хроніки Пансіонів ім. Івана Франка» з 1983-го року:

“Коли з пташиного лету глянути на пройдений шлях Євгенії Пастернак, від учнівського періоду по сьогоднішній день, він густо позначений працею для добра української спільноти, в тому передусім для потребуючих допомоги. Вона не шукала заспокоєння патріотичних почувань у ювілеях, бенкетах та інших розвагових імпрезах, а в трудах, успіхах і невдачах своєї праці. Її не лякав ризик творчих задумів, в них саме кріпшала її сила і віра в перемогу. Євгенія Пастернак, це тип жінки, якої вітальність і амбіція народжують нові ідеї, у здійсненні яких вона завжди послідовна, витривала і акуратна аж до осягнення позитивних вислідів.”

А заповіт нашого патрона Івана Франка, який писав: “Кожний думай, що на тобі мільйонів стан стоїть, що за долю мільйонів мусиш дати Ти одвіт” - Покійна пані Євгенія справді перепровадила в діло.

Дорога Пані Євгеніє, у 100-ту річницю Вашого дня народження і 8 років відходу на заслужений спочинок, віддаємо Вам глибоку подяку та признання за Вашу довголітню невтомну працю, за Вашу відданість, послідовність, наполегливість, любов, та неоціненний вклад праці для добра української спільноти. Глибокий Вам поклін! Вічна Вам пам`ять!

Тереня Тонкович,
Довголітня помічниця і заступниця Е. Пастернак,
Екзекутивний директор Пансіонів ім. Івана Франка.